

Теплова О. Ю. Теоретичні основи процесу формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації/ О. Ю.

Теплова //Журнал «Молодий вчений», випуск № 19 . - 2018 р. – с. (0,8 д.а.) *Науковий журнал «Молодий вчений»*) липень 2018 р. Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus. *Index Copernicus (ICTM Value): 4.11 (2013); 5.77 (2014); 43.69 (2015); 56.47 (2016)*

УДК 378.091.12.011.3 –
[051:78]: 331.102.312

Олена ТЕПЛОВА,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства, інструментальної
підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) teple@yandex.ua*

Теоретичні основи процесу формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації

У статті визначено теоретичні основи процесу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої самореалізації.

На основі психолого-педагогічних, філософських, музикознавчих джерел, існуючого практичного досвіду музичної підготовки учителів музичного фаху обґрунтовано, сформульовано, визначено зміст поняття "формування готовності до творчої самореалізації майбутнього вчителя музики". В рамках розв'язання завдань дослідження вперше теоретично обґрунтовані педагогічні умови й шляхи впровадження алгоритмів підготовки учителів музичного фаху, які активізують процес формування їх готовності до творчої самореалізації,

визначено основні складові компоненти педагогічного процесу, уточнено критерії й показники рівнів сформованості мистецької компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: *творча самореалізація, музично-творча діяльність, формування готовності до творчої самореалізації вчителя музики.*

Елена ТЕПЛОВАЯ,

кандидат педагогических наук,

доцент кафедры музыковедения, инструментальной

подготовки и хореографии

Винницкого государственного педагогического университета

имени Михаила Коцюбинского

(Винница, Украина) teple@yandex.ua

Теоретические основы процесса формирования готовности будущих учителей музыкального искусства к творческой самореализации

В статье изложены теоретические основы процесса формирования готовности будущих учителей музыкального искусства к творческой самореализации.

На основе психолого-педагогических, философских, музыковедческих источников, существующего практического опыта музыкальной подготовки учителей музыкальной специальности обоснованно, сформулировано, определено содержание понятия "формирование готовности к творческой самореализации будущего учителя музыки". В рамках решения задач исследования впервые теоретически обоснованы педагогические условия и пути внедрения алгоритмов подготовки учителей музыкальной специальности, которые активизируют процесс формирования их готовности к творческой самореализации, определены основные компоненты педагогического процесса,

уточнены критерии и показатели уровней сформирования музыкальной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: *творческая самореализация, музыкально-творческая деятельность, формирование готовности к творческой самореализации учителя музыки.*

Elena TEPLOVA,

Candidate of Pedagogical sciences,

*Associate Professor, Department of Musicology, Instrumental
preparation and choreography*

Vinnitsa State Pedagogical University

named after Mikhail Kotsyubinsky

(Vinnitsa, Ukraine) teple@yandex.ua

Theoretical basis of the process for formation of future teachers 'readiness of music art to the creative self-realization

The thesis analyses the problem of formation the readiness to creative self-realization of the future Music teacher. In the paper the concept of formation of readiness to creative self-realization of the Music teacher is theoretically proved. The objectives and specific character, pedagogic conditions to ensure effectiveness of this process are defined.

Optimal psychological and pedagogical principles, that stimulate the process of formation of students' readiness to creative self-realization, fall into the elaborated system with its methods, pedagogic aims, stages and forms of education presenting the amount of structural constituents and their interaction.

The analysis of scientific literature enables to characterize the contents of formation of students' readiness to creative self-realization and learn the structure of music pedagogic creativeness. The study of readiness state determines criteria and levels of formation and works out the ways of its improvement.

Scientifically distinguished structure of formation the students' readiness to creative self-realization is provided by means of combining motivation, information, definite orientation, estimation, and correction components, which in whole form the optimal organization of education.

Formation of readiness to creative self-realization is regarded as the marker of aesthetic culture of Music teacher.

The definition 'readiness to creative realization of the future Music teacher' was substantiated and formed on the basis of psychologic and pedagogic, philosophic and musicological sources, practical experience of student musical training.

This research paper confirms the determination of readiness to creative self-realization of the future Music teachers as a complex integrated formation, which presents the combination of acquired special knowledge, skills and habits that are necessary for realization of the music creative activity and revelation of the personal creative potential.

The further research of questions of improvement in the profession training can be focused on the aspects of interaction of different types of art in formation the students' readiness to creative self-realization and training on the level of interdisciplinary coordination.

Key words: *creative self-realization, musical creative activity, formation of readiness to creative self-realization of the Music teacher.*

Постановка проблеми. Актуальними в Україні першочергово постають питання нагального реформування системи освіти в контексті розвитку полікультурного, творчого та мистецького потенціалу особистості. Перед сучасною педагогічною теорією і практикою постають завдання розвитку особистості, якими передбачається, що головною метою системи освіти є створення умов для формування самореалізації кожної особистості як громадянина України. Одним з принципів реалізації цієї проблеми виступає безперервність освіти, за якою формуються потреби й здатність до самонавчання й самовдосконалення тих, хто навчається. Тому підготовка студентів у ВНЗ в Україні повинна якнайповніше забезпечувати процес

формування готовності майбутніх учителів до творчої самореалізації.

Недостатньо використані резерви підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах, спонукають до актуальних пошуків створення відповідних педагогічних умов для творчої самореалізації майбутнього вчителя, як активуючої домінанти, яка виступає джерелом їх успішної навчальної діяльності.

Аналіз досліджень. Пізнання процесу творчого самовираження, реалізації творчого потенціалу особистості потребує вивчення процесуальних закономірностей. Категорія закономірності означає певну впорядкованість подій і явищ, відносні постійність і сталість головних детермінуючих чинників, регулярність зв'язку між явищами. У науковій літературі закономірність часто розуміється як більш загальне явище, ніж закон.

Розвиток особистості, відносно поняття творчої самореалізації, розглядається в працях Л. Левченко, М. Недашківської, О. Олексюк, Н. Сегеди; проблема самовизначення та самореалізації особистості досліджується такими вченими, як Л. Анциферова, Ю. Грибов, Е. Климов.

На злиття зовнішньої і внутрішньої діяльності в самореалізації вказує І. Ведін, відзначаючи практичний процес перетворення зовнішнього світу й самоперетворення, реалізації соціальних планів, удосконалення суспільних відносин, самоудосконалення та самореалізації програми розвитку творчої людини (Ведін 1988: 12).

Г. Дилегенський наголошує на необхідності зрушень у засобах пізнавальної діяльності в бік самореалізації, самоздійснення (Дилегенський 1990: 37).

Педагогічні закономірності відображають внутрішній суттєвий зв'язок явищ навчання і виховання, який зумовлює їх необхідний вияв і розвиток. Головним завданням дослідження педагогічних закономірностей є розкриття насамперед зв'язків між явищами і фактами педагогічної дійсності.

Деякі вчені тлумачать закономірність як недостатньо пізнаний закон. О. Ростовський розглядає відмінність між законом і закономірністю як гносеологічну: закономірність характеризує перший ступінь пізнання

відповідної залежності між явищами і фактами, тоді як закон характеризує більш повне і конкретне співвідношення між цими явищами і фактами (Ростовський 1997: 106).

Мета статті – розглянути теоретичні дослідження сучасних науковців щодо педагогічних позицій та основ процесу формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації.

Виклад основного матеріалу. Узагальнення естетико-філософських джерел сучасних досліджень вказує на те, що перспективним може стати аналіз вказаної проблеми на перехресті творчої діяльності, теорій особистості і культури. Це передбачає наявність ще маловивченого і відносно самостійного наукового напрямку – педагогіки творчості, що містить в собі як естетико-філософські, так і психолого-педагогічні основи в сучасній науці. При врахуванні багатства системи якостей особистості стає можливим визначення соціального, наукового та культурного рівнів її розвитку.

З колом проблем педагогіки творчості органічно переплітаються проблеми загальної теорії та історії культури. І це не випадково, оскільки мислення, творчий досвід і здібності особистості мають історичну природу, без якої неможливе вивчення їх співвідношень. Налагодження таких співвідношень є комплексним завданням педагогіки, психології, теорії культури, музикознавства.

Педагогіка творчості ставить завдання аналізу зв'язків освітньої діяльності і потенціалу особистості з урахуванням того значення, якого набувають для особистості творчі досягнення.

Формування творчого досвіду відбувається поетапно, де кожний наступний етап розкриває рівень міцності засвоєння попередніх знань, умінь і навичок, розвиваючи творчий потенціал особистості. Ці найбільш продуктивні, оптимально організовані етапи виявляються у навчальних стосунках. Творчий досвід особистості виступає індивідуальною формою вираження результатів культурного впливу і результатом сприйняття нею культурних цінностей, ступенем активного індивідуального засвоєння культурних багатств і її культурною діяльністю.

За рахунок розширення знань і активізації на цій основі розвитку глибоких структур естетичної свідомості відбувається підвищення рівня культуризації особистісних форм, естетичних відгуків, які пов'язані з розвитком інтелекту і почуттів, а також переходом у діяльнісних сферах від репродуктивних форм творчості до перетворення та створення нових культурно-естетичних цінностей.

Процес їх формування в науковому дослідженні Л. Печко представлено групами показників якостей: розвиток основних форм естетичної свідомості, що проявляються в процесі сприйняття і відгуку на естетичну своєрідність кожного об'єкта реальності і мистецтва відповідно до їхньої міри, краси та виразності; загальна освіта відносно культурної сфери; розвиток змістовних переваг в естетичній культурі, а також характері особистісного сприйняття культурно-естетичної картини світу; ступінь освоєння способів естетичних «операцій» з предметами і явищами сфери естетичної культури; ступінь творчості, оцінки, порівняння і виразної характеристики своєрідності об'єкта; сполучення ідеальних естетичних дій з предметно-естетичними діями; пошук форм творчої самореалізації і творчих дій; естетичного ставлення як сприйнятливості, відгуку на своєрідні риси предметів, явищ культури, природи, мистецтва та взаємовідносини з оточенням; розвиток і широта естетичного судження як універсального способу прояву ставлення до естетичного об'єкту в діалозі з навколишнім середовищем (Печко 1991: 32).

У психолого-педагогічній сфері ці об'єктивні естетичні якості мають креативний характер, і їх рівень свідчить про готовність особистості до освоєння нових культурних цінностей або сприйняття необхідних спеціальних умов для розвитку цих якостей. Процес розвитку особистості не є лише засвоєнням системи культурно-естетичних цінностей, до яких вона залучається з моменту свого народження, але й активною її взаємодією із соціальним середовищем. Активність особистості в процесі соціалізації означає, що вона розглядається як активний соціальний суб'єкт з власним саморозвитком, самореалізацією.

Більшість науковців вважають, що самореалізація – це індивідуальний процес практичного втілення сутнісних сил особистості у практичній діяльності; це самодіяльність особистості з втілення своєї індивідуальності; це процес усвідомленого, цілеспрямованого опредмечення сутності особистості, який втілюється в індивідуальній формі в ході вільної діяльності – самодіяльності; це процес максимально можливого для даної особистості розкриття її потенціалу завдяки напруженню волі.

«Самореалізація – свідома, цілеспрямована матеріально-практична, соціальна й духовна діяльність особистості, спрямована на реалізацію власних сил, здібностей, обдарувань, можливостей» (Філософський словник 1986: 591).

Прагнення до самореалізації природньо відповідає смислу естетичної свідомості особистості, де першорядна роль належить механізмам самооцінки і може стати важливим педагогічним засобом впливу. Естетичні аспекти самооцінки вимагають особливого образу та способу мислення, навичок аналізу та узагальнення. Цей аспект стає діалектично цінним у взаємовідносинах двох сторін естетичної свідомості особистості: сприйнятливої чутливості і творчого прояву.

Проблематика самореалізації особистості активно досліджувалася західними вченими. У гуманістичній психології особистості, що ґрунтується на філософії екзистенціалізму (А. Маслоу, К. Роджерс, М. Фарбер) сама реалізація індивідуальності розглядається як неповторний, одиничний вияв. За дослідженням А. Маслоу, повністю самореалізуються лише близько 1,0% дорослого населення, які репрезентують собою взірць психологічно здорових людей (Маслоу 2000: 209).

Одним з видів творчості як філософської категорії є художня творчість. Художня творчість – це створення естетичних цінностей особистістю. Тому виникають потреби вивчення питань творчості, типологічних особливостей художнього твору, загальних закономірностей творчого процесу, його визначальних сторін і складових частин, їх внутрішньої динаміки й багатоманітності.

Виступаючи як активний елемент у системі суспільних відносин особистість виявляється носієм як функціональних якостей (типізовані адаптивні акти), так і індивідуальних (уява, творчість, ініціатива). Н. Кривда висловлює цікаву думку, що тільки те, що виконується людиною вільно і не суперечить її інтересам у відповідності з внутрішньою потребою, включається в програму самореалізації.

Інакше спрацьовує механізм невизначеності, внутрішнього конфлікту. У виявленні причин виникнення конфліктів самосвідомості важливим фактором є феномен самооцінки. При цьому вибудовується така умовна схема: самооцінка – конфлікт – подолання конфлікту – нове ставлення до себе. В залежності від ступеня внутрішньої розвиненості особистості, від системи її цінностей і ціннісної актуальності нового знання про себе (тобто того, наскільки “влаштовує” людину те нове, що має стати її особистістю), від змістовної наповненості нового знання залежить необхідність набуття людиною цих знань.

Реакція подолання конфліктів у творчої особистості залежить від типу самого конфлікту і від можливості реагувати на відчуття внутрішнього дискомфорту, від здатності розв'язати цей конфлікт. Те, що конфлікт виник, свідчить про підготовленість до переходу на новий рівень, а те, як особистість розв'язуватиме його і що виникне в результаті цієї роботи, залежить від ставлення до себе та до неї інших людей.

З цього можна зробити висновок, що основним способом самореалізації є продуктивна праця, яка виступає предметним втіленням, а за умов відчуження праці втрачається і сама сутність самоствердження.

Чільне місце в процесі, про який йдеться, має зайняти творча самореалізація, розуміння сенсу й призначення певної сфери в житті. Конкретна орієнтація на досягнення кінцевої мети залежить певною мірою від активного підходу. Творчий компонент самосвідомості організує систему самовизначеності, самовдосконалення спрямованих на самореалізацію. Аналіз питань творчої самореалізації особистості призводить до парадоксального, на перший погляд висновку: хоча в дослідженнях постійно йдеться про людину як суб'єкт культурної і естетичної діяльності (творчості, розвитку, сприйняття,

виховання і т. д.), все ж закінченої картини творчого розвитку особистості в її самопізнавальній своєрідності не створюється. Оскільки на кожному якісно новому етапі саморозвитку виникають і стверджуються нові її стани, що по-різному відображаються в різних її сферах, ланках, трансформаціях дій їх загальних і особливих механізмів.

Проблемам творчої діяльності та її ролі в самореалізації особистості присвячена значна кількість літератури, де розкриваються окремі аспекти проблеми, відзначається недостатність вивчення в сучасних умовах психолого-педагогічних основ творчої самореалізації особистості в процесі підготовки фахівців. Якщо філософи на передній план висувають роль умов в процесі самореалізації особистості, свободу вияву її творчих потреб й інтересів, то педагоги і психологи вбачають її самореалізацію як суб'єктивний стан, специфіку діяльності, саморозвиток і певний результат цього процесу.

Отже, саме творча діяльність, з точки зору педагогіки, є тією конкретністю, до якої сходять у процесі дослідження абстрактні категорії діяльності, якими оперує власне філософія. Таким чином, самоствердження особистості постає в її самореалізації, що здійснюється у процесі реалізації тої чи іншої творчої ідеї.

З пізнанням творчої ідеї формується самостійна творча модель. Згідно з принципами екстраполяції будь-яка якість, розвинена в окремій формі творчості, часом проявляється в інших. Тому сформовані творчі установки в усякій діяльності позитивно впливають на мисленнєвий процес у цілому. При цьому їх прояв не оцінюється кількістю набутих знань, умінь та навичок, а перш за все, динамікою їх розвитку, наскільки міцно, швидко, глибоко і легко відбувається їх засвоєння. Класифікація цих якостей дозволяє виділити перші прояви творчих елементів, своєчасно зосередити увагу на їх розвитку, використати ефективні засоби для стимулювання творчої самореалізації, а також передбачає єдність емоційних і раціональних зусиль, визначальною рисою яких виступає конкретно чуттєвий та пізнавальний характер.

Оскільки творча самореалізація проходить у системі пізнавальних процесів та міцному зв'язку з ними, то в цьому відношенні особливо важливе

формування інтелектуальної основи і опосередкування можливими пізнавальними завданнями. При цьому цілком слушно формується вміння оперувати уявними образами, поєднувати різні види діяльності. У сучасній культурології існує багато підходів до визначення деяких компонентів творчої самореалізації. Представники особистісного підходу розглядають процес самореалізації як прояв культурного феномену, який являє собою втілення суб'єктивних особливостей індивіда. У даному разі культура становить не лише основу виробництва предметів творчості, а й свідомість особистості в абстрагованій формі діяльності, самоствердження у всій багатомірності зв'язків суспільних відношень, усієї цілісності діяльнісного буття.

У центрі уваги вітчизняної і зарубіжної педагогічної науки була і залишається актуальною проблема реалізації потенціалу власних сил учителя відповідно до нових умов розвитку суспільної життєдіяльності. В структуру педагогічної майстерності входить синтез його особистісних якостей, який включає загальні й спеціальні здібності як необхідну умову їх успішного формування. У сфері якості загальних здібностей розглядаються ті особливості, які забезпечують спільність діяльності в різних її проявах. Спеціальні здібності це – якості особистості вчителя, які дають можливість досягти високих результатів реалізації в окремих видах діяльності. До спеціальних здібностей вчителя можна віднести ті, що реалізуються в практичній педагогічній діяльності. Музично-педагогічна діяльність потребує паралельного розвитку двох видів спеціальних здібностей – як музичних, так і педагогічних. Одночасно кожна із названих спеціальних здібностей являє собою синтез властивостей органічно поєднаних із загальними здібностями.

Здатність до педагогічної творчості пов'язана з орієнтацією на пізнання й співпереживання. Тільки за цих умов переваги пам'яті, зору, слуху, уяви можуть сприяти виникненню й реалізації задумів. Тільки таким чином розкривається залежність зростання спеціальних здібностей від багатогранності розвитку самої особистості вчителя. У своїй книзі «Педагогіка добра: ідеали і реалії» І. Зязюн зафіксував стан педагогічної самосвідомості і через конкретні портрети сучасників відтворив «колективний образ доби». Книга І. Зязюна – це

по суті, підручник з педагогіки, у якому в життєвих реаліях постає процес виховання обдарованої особистості, її становлення, самоствердження та самореалізації. Тільки та особистість, яка має внутрішній стрижень у вигляді ідеалу самопобудови й самовдосконалення, може самореалізуватися, знайти «шлях до себе» (Зязюн 2000: 51).

Проблема творчої самореалізації – це виявлення компонентного співвідношення мистецької освіти і самоактуалізації особистості, які набули в умовах сьогодення нових рис. Визначальним є те, що самореалізація залежить від ціннісних орієнтацій особистості в певній сфері діяльності. У зв'язку з цим для педагога-музиканта необхідні навички самостійної творчої роботи, як головної умови продовження самовдосконалення, поєднаного з самоосвітою. Позитивні досягнення можливі лише при наявності творчих якостей у поєднанні з інтелектуальними можливостями та творчою активністю.

У теперішній час стратегія освіти відчуває потребу кардинальної модифікації й зміни орієнтації в бік толерантності, демократії і вимагає постійного розвитку, адаптування до змін, переоцінки цінностей. Передбачаючи рух і саморозвиток особистості, творче мислення стає життєвою необхідністю, чи не єдиним шансом, що допоможе вистояти і перемогти в умовах інформаційного і постінформаційного суспільства, а тому не дивно, що так гостро нині постала проблема радикальної модернізації освіти – галузі, що є творчою основою розвитку особистості.

Праця вчителя вимагає постійного оновлення методів та форм діяльності, критичного самоаналізу і вияву дослідницьких якостей розуму. В основу цього покладено тезу про саморозвиток, заснованій на творчому підході до педагогічної діяльності.

Педагогічна творчість учителя – це вища форма психічної активності, самостійної здатності створювати щось нове, оригінальне. Вона залучає вчителя до нової продуктивної діяльності, в якій він звільняється від педагогічних стереотипів, застарілих правил і уявлень і шукає свій шлях до самопрояву. Педагогічна творчість допомагає розкрити внутрішній стан фахівця, його думки, емоції, багатомірне сприйняття навколишнього світу.

І. Раченко підкреслює, що педагогічна творча активність учителя – це процес створення передового педагогічного досвіду і виділяє чотири рівні творчості: професійне становлення, стихійне самовдосконалення, планомірна раціоналізація та рівень оптимізації процесу і результатів праці.

Отже, процес творчої самореалізації майбутнього вчителя музики як певна система містить такі підсистеми:

- пошукову (логіко-пізнавальну), яка характеризується рівнем набутих музичних знань, досвідом спілкування з мистецтвом;
- суб'єктивно-вольову (емоційно-творчу), що відображає психологічні реакції на конкретні творчі дії суб'єкта в процесі активної музично-творчої діяльності та форми реалізації власних музичних потреб;
- навчально-розвиваючу (техніко-виконавську), яка забезпечує творчий потенціал студента відповідними технологічними художньо-образними здібностями.

Розглядаючи в своїх наукових працях регулятивні механізми творчої самореалізації, О. Олексюк відзначає що нормативно-регулятивними механізмами творчої самореалізації майбутнього фахівця-музиканта є музично-естетичний тезаурус, естетичний смак, ідеал, ціннісні орієнтації та світоглядна установка (Олексюк 2004: 102).

Зосереджуючи увагу на дидактичних механізмах самореалізації, О. Музальов зазначає, що механізм творчої самореалізації майбутнього вчителя музики зумовлений такими дидактичними вимогами: оволодінням уміннями і навичками художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів, набуттям індивідуального педагогічного досвіду; уміння творчо репрезентувати гуманістичну сутність музичного мистецтва; розумінням ролі музичного виховання у системі загально-освітньої школи.

М. Недашківська в структурі самореалізації учителя виокремлює такі процеси професійного становлення: когнітивні (самосвідомість, самопізнання, самовизначення), коригуючі (самооцінка, самоконтроль, саморегуляція) та інтегративні (самореалізація, самовиховання, саморозвиток).

Дидактична доцільність схеми підготовки вчителя музики передбачає логічне розгортання і ускладнення навчально-творчої діяльності. Діалектична взаємозумовленість знань, умінь і навичок відображає єдність навчаючої і розвиваючої функцій, без чого неможлива їх активна практична реалізація. Цілеспрямована робота забезпечує перехід від абстрактних моделей до конкретних, які забезпечують міжпредметні зв'язки. Для репродуктивного рівня діяльності характерний виконавський рівень, що відбиває повідомлення знань, певних закономірностей, результати їх повторення та закріплення. Творча самостійність у даному випадку менше використовується.

Джерелом творчої самореалізації постає духовний потенціал особистості музиканта та педагогічний хист, які відображають міру актуалізації духовних сил фахівця. Механізм його активної творчої самореалізації в процесі навчання детермінований діалектичними тенденціями: прийняттям, опануванням і засвоєнням студентом накопиченого досвіду у сфері художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів; розвитком, перетворенням і збагаченням свого індивідуального творчого досвіду за рахунок загального-педагогічного; креативним відчуттям сутності особистості майбутнього вчителя музики, праця якого спрямована не стільки на передавання чужого досвіду, скільки на відтворення самого себе.

Розглянуті аспекти творчої самореалізації у наукових дослідженнях дозволяють виокремити її як феномен, що безпосередньо пов'язаний з естетикою, психологією, педагогікою і може вивчатися в площинах методології, якісної залежності від особистісних орієнтацій суспільної сфери діяльності.

Творча самореалізація як складова частина цілісного педагогічного процесу дає можливість використовувати даний термін в мотиваційному контексті (як мотив для певного здійснення особистісних можливостей) і як завершальний етап розвитку, самоактуалізації у відповідній сфері діяльності. Кваліфіковане управління цим процесом, в якому головні зусилля повинні бути спрямовані на дійове спонукання до усвідомлення позитивних і негативних сторін творчих якостей, залежить від установки на самовдосконалення і

самооцінку. У зв'язку з цим трактування поняття «творча самореалізація майбутнього вчителя музики» розглядається як визнання прояву творчих потенційних сил студента відповідно до його здібностей та інтелектуального досвіду, індивідуальних особистих якостей. Такий підхід у трактуванні визначеного поняття дозволяє розглядати творчу самореалізацію як готовність вчителя працювати творчо, здійснювати самостійний творчий пошук на різних етапах навчально-виховної діяльності з учнями.

Виникла потреба в теоретичному уточненні дидактичних основ формування готовності до творчої самореалізації особистості; її суб'єктивної детермінанти і конкретизації творчої стратегії.

Аналіз наукової літератури з естетики, психології, педагогіки, мистецтвознавства свідчить про те, що проблема формування готовності до творчої самореалізації вчителя привертає до себе увагу вчених та педагогів-практиків. Питання творчої самореалізації безпосередньо пов'язані з різними аспектами професійної підготовки і є інтегративним сполученням у структурі педагогічної діяльності вчителя. За своєю сутністю це – процес творення, результатом якого є розробка оптимального варіанта творчої співпраці педагога і студента, студента і учня.

На думку провідних науковців, вчитель має бути цілісною особистістю, що володіє культурою творчості, в основі якої закладена функція проектування та реалізації зв'язків між педагогічною теорією та практикою, яка втілюється в наступній навчально-виховній діяльності. Разом з тим проблема формування готовності до творчої самореалізації майбутнього вчителя музики не стала предметом окремого дослідження, розробки шляхів і засобів удосконалення даного процесу.

Спираючись на основні теоретичні положення сучасної науки, стало можливим розглядати готовність до творчої самореалізації майбутнього вчителя музики як полікомпонентний феномен, що включає естетично-орієнтаційний, мотиваційно-оцінний, діяльнісно-творчий, музично-освітній і методично-організаційний компоненти.

Творча самореалізація майбутнього вчителя музики відображає сутнісну характеристику особистості, процесуальні і результативні аспекти музично-педагогічної діяльності, що проявляються у пізнанні музичної творчості, освоєнні її технології, виконанні предметів музичної творчості, готовності до керування творчою діяльністю учнів, навчально-виховним процесом в цілому.

Процес формування готовності до творчої самореалізації включає досвід музично-педагогічної діяльності, який забезпечується якісною фаховою підготовкою майбутніх учителів музики, що є головним фактором становлення і розкриття потенціальних можливостей вчителя-музиканта. Сформованість досвіду з педагогічної, музично-виконавської, просвітницької діяльності передбачає готовність спеціаліста здійснювати виховання молодого покоління відповідно до сучасних вимог розвитку педагогічної науки.

Оскільки результати соціологічного дослідження засвідчили загальний низький рівень сформованої готовності до творчої самореалізації випускників музично-педагогічних факультетів, виникла потреба в корекції та організації педагогічного процесу, створення відповідних умов, розробці експериментальної методики та її впровадженні в навчальний процес.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що теоретичний аналіз наукових джерел, представлений в межах даного дослідження, дає підстави стверджувати, що обрана проблема має міцне методологічне підґрунтя для поглибленого вивчення аспектів формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі навчання у ВНЗ.

Теоретичний аналіз змісту і сутності поняття «формування готовності до творчої самореалізації» зумовили обґрунтування та розробку педагогічної моделі, до якої входили педагогічне діагностування, прогнозування, конструювання інформаційної та технологічної музично-творчої діяльності.

Отже, процес готовності до самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва також є свідомим, цілеспрямованим опредмечуванням сутнісних сил особистості, коли його педагогічна мета перетворюється у внутрішню детермінанту діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ведин И.В. Теорема личности: дороги и тупики самосознания. М.: Наука, 1988. С. 4-25.
2. Дилегенский Г.Г. В защиту человеческой индивидуальности. Вопросы философии. М.: Наука, 1990. №3. С.31-45.
3. Зязюн І.А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації. Педагогіка толерантності. К.: МАУП, 2000. №3. С.48-62.
4. Маслоу А. Психология бытия. Психология личности в трудах зарубежных психологов: Хрестоматия Сост. и общая ред. А.А. Реана. СПб.: Изд-во «Питер», 2000. С.200-216.
5. Олексюк О.М. Ткач М.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості (сфера музичного мистецтва): К.: Знання України, 2004. 264 с.
6. Печко Л.П. Эстетическая культура и воспитание человека. М.: ВНМЦ, 1991. 100 с.
7. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч. метод. посібник. К.: ІЗМН, 1997. 248 с.
8. Філософський словник. За ред. В.І. Шинкарука. Вип.2, перероб. і доп. К.: Голов. ред. УРБ, 1986. С. 591.

REFERENCES

1. Vedyn Y.V. Teorema lychnosty: dorogy y tupyky samosoznanyja [The personality theorem: the paths and impasse of self-consciousness]. M.: Nauka, 1988. pp. 4 -25. [in Ukraine].
2. Dylegenskyj G.G. V zashhytu chelovecheskoj yndyvydual'nosty [In defense of human individuality] Questions of philosophy. 1990. №3. pp. 31-45. [in Ukraine].
3. Zjazjun I.A. Filosofs'ki problemy gumanizacii' i gumanitaryzacii' [Philosophical problems of humanization and humanization]. Pedagogy of Tolerance. K.: MAUP 2000. №3. pp. 48-62. [in Ukraine].

4. Maslou A. Psihologija bytija [Psychology of Being]. Psychology of personality in the works of foreign psychologists: Reader Comp. and the general ed. A.A. Reana. SPb .: Publishing house "Peter", 2000. pp. 200-216. [in Ukraine].

5. Oleksjuk O.M., Tkach M.M. Pedagogika duhovnogo potencialu osobystosti (sfera muzychnogo mystectva): Navch. Posib [Pedagogy of spiritual potential of the person (sphere of musical art): Teach. manual]. K.: Knowledge of Ukraine, 2004. 264 p. [in Ukraine].

6. Pechko L.P. Jesteticheskaja kul'tura i vospitanie cheloveka [Aesthetic culture and human education] M.: VNMC, 1991. 100 p. [in Ukraine].

7. Rostovs'kyj O.Ja. Pedagogika muzychnogo spryjmannja: Navch. metod. posibnyk [Pedagogy of musical perception: Teaching. method. manual]. K.: IZMN, 1997. 248 p. [in Ukraine].

8. Filosofs'kyj slovnyk. Za red. V.I. Shynkaruka. [Philosophical Dictionary. Ed. VI Shinkaruk] Step 2, processing. add K .: Heads. Ed. URB, 1986. S. 591. [in Ukraine].